

บทที่ 6

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการน้ำเสียชุมชนและขยะมูลฝอย

จากการติดตามตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครสงขลา ระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครหาดใหญ่ และระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครยะลา และระบบกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ 1) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลนครสงขลา 2) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลนครหาดใหญ่ 3) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองบ้านพรุ 4) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองสะเตกา 5) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองพัทลุง 6) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองปัตตานี 7) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลนครยะลา 8) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองเบตง 9) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองนราธิวาส และ 10) ระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองสุโขทัย-ลก มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการน้ำเสียชุมชนและขยะมูลฝอย ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6.1.1 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตาม Roadmap การจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเกิดผลสำเร็จในการดำเนินงาน ทั้งในด้านการกำจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่วิกฤต การสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เหมาะสม การวางระเบียบมาตรฐานการการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย และการสร้างวินัยของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน

6.1.2 บังคับใช้กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและแบบการจดทะเบียนสถิติและข้อมูลการจดทะเบียนที่รายละเอียดและรายงานสรุปผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสีย พ.ศ.2555 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษจดทะเบียนสถิติ ข้อมูลและรายงานผลการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียของตนเองอย่างเคร่งครัด เพื่อให้มีการติดตามประสิทธิภาพการดำเนินงาน ของระบบบำบัดน้ำเสียอย่างต่อเนื่อง

6.1.3 เพื่อให้เป็นไปตามหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” (Polluters Pay Principle : PPP) ซึ่งเป็นหลักการของความรับผิดชอบที่ให้ผู้ก่อมลพิษไม่ผลักภาระในการกำจัดมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมของตนไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ทุกท้องถิ่นต้องมีการดูแลหรือจัดการน้ำเสียของตนเอง โดยพิจารณาจากผลลัพธ์หรือคุณภาพน้ำที่ระบายทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม ส่วนการที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ควรเน้นที่ผลลัพธ์ของการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ซึ่งท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการโดยใช้งบประมาณทั่วไปของตนเองก็ได้

6.1.4 รมรณคคีให้องคกรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการจูงใจให้ควบคุมมลพิษ โดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์หรือการจัดสรรงบประมาณมาเป็นกลไกช่วยสนับสนุนการจัดการให้มากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

6.2.1 เพื่อให้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด สามารถเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้นตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) ควรมีโครงการศึกษาและสำรวจข้อมูลน้ำเสียและการจัดการในพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤตเพื่อการบริหารจัดการและฟื้นฟูคุณภาพน้ำ เพื่อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) มาใช้ประกอบการตัดสินใจและสนับสนุน หรือเตรียมความพร้อมให้ท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤตในแต่ละภูมิภาค สร้างโครงการที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการลงทุนการจัดการน้ำเสีย อีกทั้งเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง แทนการให้แต่ละท้องถิ่นเสนอโครงการขึ้นมาเอง ซึ่งยากต่อการกลั่นกรองโครงการเพราะข้อมูลพื้นฐานในภาพรวมไม่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจ ทั้งนี้ ในการดำเนินโครงการนี้ ควรให้สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคเป็นผู้ดำเนินการ โดยการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อม

(2) จากการประเมินสมรรถนะระบบบำบัดน้ำเสียแบบ central treatment พบปัญหาหลายประการที่ทำให้ประสิทธิผลการบำบัดน้ำเสียไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น ควรเลือกการจัดการน้ำเสียแบบกลุ่มอาคาร/กลุ่มพื้นที่ (cluster) และในการออกแบบก่อสร้างควรใช้ข้อมูลปริมาณน้ำเสียและคุณลักษณะน้ำเสียที่เกิดขึ้นจริง รวมทั้ง safety factor ตามหลักวิชาการ แทนการใช้เกณฑ์ตามหลักทฤษฎีที่กำหนด

(3) ทบทวนการก่อสร้างระบบกำจัดขยะแบบ cluster เนื่องจากในปัจจุบันโครงการกำจัดขยะมูลฝอยในลักษณะรวมศูนย์เกิดขึ้นได้ยากมาก โดยเฉพาะในการจัดหาที่ดิน และการต่อต้านจากประชาชน จึงจำเป็นต้องทบทวน โดยให้แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบำบัดเบื้องต้น ทั้งนี้ เน้นให้มีการลดคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ โดยต้องมีการคัดแยกขยะที่ต้นทางและแยกจัดเก็บได้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือน

6.2.2 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือกรมควบคุมมลพิษ ควรมีการจัดอบรม on the job training หลักสูตรการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดระบบกำจัดขยะมูลฝอยและระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมาย เพื่อให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดฯ ได้เอง เป็นการลดค่าใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถผลักดันให้มีโครงการด้านการจัดการขยะมูลฝอยและการจัดการน้ำเสียมากขึ้น

6.2.3 กรมควบคุมมลพิษควรจัดทำหลักสูตรการกำหนดขอบเขตงานจ้างและการกำกับงานจ้างบำบัดน้ำเสีย ให้กับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จ้างเหมาเอกชนเดินระบบบำบัดน้ำเสีย

6.2.4 ควรมีการเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน ในการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อแปลงเป็นพลังงานไฟฟ้า

6.2.5 ควรพิจารณาทางเลือกในการจ้างบริษัทเอกชนในการดำเนินการบริหารจัดการระบบ โดยในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยควรให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมากขึ้นจากเดิม ทั้งในการเก็บขนและ/หรือการกำจัดขยะมูลฝอย โดยอาจใช้รูปแบบเทศบาลลงทุนและให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยวิธีการว่าจ้าง แล้วจ่ายค่าจ้างเป็นการเหมาจ่ายตามปริมาณงาน หรือการให้สัมปทาน และเทศบาลมอบหมายให้เอกชนมีสัมปทานหรือมีสิทธิ์บริหารดำเนินการได้ ทั้งนี้เอกชนต้องจ่ายค่าตอบแทนให้ท้องถิ่น หรืออาจให้เอกชนลงทุนและบริหารจัดการเองเพื่อไม่ให้มีปัญหาด้านงบประมาณ